

УДК 373.3.091.33:004

Ізбаш С.С.,

к.пед.н, доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, izbashes@gmail.com

Пахомов С.А.,

студент факультету інформатики, математики та економіки Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, thisisthema1994@gmail.com

Україна, м. Мелітополь

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИДАКТИЧНОГО ПРИНЦИПУ НАОЧНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ

У статті представлено сутність дидактичного принципу наочності шляхом співставлення різних точок зору авторів на проблему реалізації принципу наочності у XX та XXI століттях; обґрунтовано особливості реалізації дидактичного принципу наочності за допомогою педагогічного програмного засобу; визначено переваги використання педагогічного програмного засобу під час проведення уроків інформатики у початковій школі. Метою роботи є аналіз становлення принципу наочності в історії педагогіки та вивчення особливостей його реалізації за допомогою педагогічного програмного засобу. Автори доводять, що проведення уроків з використанням педагогічних програмних засобів – це новий щабель розвитку процесу навчання, нові можливості як для вчителів так і для учнів.

Ключові слова: принцип наочності, педагогічний програмний засіб, наочність, мотивація навчання.

Постановка проблеми. В організації сучасного навчально-виховного процесу проблема реалізації дидактичного принципу наочності набуває все більшої актуальності у зв'язку з комп'ютеризацією освіти. Згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно- комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [1, с.23].

Метою роботи є аналіз становлення принципу наочності в історії педагогіки та вивчення особливостей його реалізації за допомогою педагогічного програмного засобу.

Виклад основного матеріалу. У всі періоди становлення людства виникала потреба передавати свої знання та здобутки наступним поколінням. У первісному суспільстві не було обґрунтованих педагогічно-ефективних закономірностей, принципів, методів навчання, але люди вже розмірковували над тим, як краще це зробити та що можна застосувати, щоб якомога зрозуміліше донести ті чи інші знання до молодого покоління. Підтвердження цьому є такі вислови народної мудрості: «Краще раз побачити, ніж сто раз почути», «Приклад кращий за правило» [2, с.24]. Це і були перші спроби реалізації принципу наочності.

Вперше в педагогіці теоретичне обґрунтування принципу наочності навчання дав чеський педагог Я.А. Коменський. Принцип наочності навчання припускає перш за все засвоєння учнями знань шляхом безпосередніх спостережень за предметами і явищами, шляхом їх чуттєвого сприйняття. Наочність Я.А. Коменський вважав золотим правилом навчання. Процес пізнання розвивається за формулою «від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики». Наочність у розумінні Я.А. Коменського стає вирішальним чинником засвоєння навчального матеріалу. Причому, шкідливим є як недостатнє, так і надмірне застосування засобів наочності: їх нестача

приводить до формальності знань, а надлишок може загальмувати розвиток логічного мислення, просторового уявлення та мислення. На відміну від нього, Й.Г. Песталоцці бачить в наочності єдину основу всякого розвитку. Чуттєве пізнання зводиться до наочності навчання. У Й.Г. Песталоцці наочність перетворюється в самоціль. Ж.-Ж. Руссо виніс навчання безпосередньо в природу. Тому наочність навчання тут не набуває самостійного і суттєвого значення – дитина просто безпосередньо бачить те, що повинна дізнатися та вивчити. К.Д. Ушинський дав глибоке психологічне обґрунтування наочності у навчанні. Наочні посібники є засобом для активізації розумової діяльності і формування чуттєвого образу. Саме чуттєвий образ, сформований на основі наочного посібника (а не саме наочний посібник), є головним у навчанні. Виняткову роль наочності у навчанні молодших школярів не раз підкреслював К.Д. Ушинський: «Дитя мислить формами, фарбами, звуками, відчуттям взагалі», тому навчання має «будуватися не на абстрактних уявленнях про слова, а на конкретних образах безпосереднього сприйняття дитини» [3, с.164]. На думку В.О. Сухомлинського наочність – це сила, яка розвиває уважність, мислення, вона надає емоційного забарвлення пізнанню. Завдяки одночасності бачення, слухового сприйняття, переживання і мислення в свідомості дитини формується те, що в психології називається емоційною пам'яттю, тобто з кожним уявленням і поняттям, що запам'ятовуються учнями, пов'язується не тільки думка, а й певні почуття, переживання [4, с.504].

В українському педагогічному словнику С.У. Гончаренка наочність тлумачиться як один з основних принципів дидактики, відповідно до якого навчання будується на конкретних образах, що безпосередньо сприймаються учнями [5, с.224].

Автор підручника «Педагогіка» Н.Є. Мойсеюк, вивчаючи принцип наочності навчання, наголошує на важливості залучення до сприймання всіх органів чуття учня. У сучасному тлумаченні наочність розуміється ширше, ніж безпосереднє зорове сприйняття інформації.

Вона включає також сприймання через моторні та тактильні чуття [6, с.261].

У традиційній педагогіці реалізація принципу наочності відбувалася у вигляді малюнків, схем, таблиць, збирались різноманітні зразки порід дерев, трав, ґрунтів, організовувались екскурсії і все це виконувалось власноруч вчителями початкової школи. Звичайно, деякі методи реалізації принципу наочності є безсумнівно ефективними та незамінними, саме тому їх використовують в організації сучасного навчально-виховного процесу, але є й такі, які значно застаріли та вимагають багато часу та зусиль вчителів при підготовці до уроку.

На сьогоднішній день стрімкий науково-технічний прогрес торкнувся усіх сфер нашого життя, не обійшов він і освіту. І для того, щоб полегшити підготовку вчителя до уроку та зробити урок більш цікавішим та унаочненим розробляються спеціальні педагогічні програмні засоби (ППЗ). Вони забезпечують синтез вербальної, візуальної, звукової та рухової інформації, поєднують абстрактно-логічні та предметно-образні форми наочності, підвищують мотивацію навчання за рахунок єдності пізнання та розваг, емоційності, образності форми викладу навчального матеріалу, можливості вибору вчителем та учнями темпу діяльності, об'єму матеріалу, що вивчається. А для перевірки знань передбачені контрольні запитання та завдання, тести для самоконтролю та контролю. Використання сучасних технічних засобів за допомогою яких реалізується дидактичний принцип наочності на уроках інформатики є однією з складових реалізації розвитку освіти відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки.

Використовуючи педагогічний програмний засіб при проведенні уроків у початковій школі можна досягти майже 100% ефективності засвоєння навчального матеріалу, тому що згідно з психолого-педагогічними особливостями молодших школярів на уроках в початковій школі повинно відбуватися чергування видів діяльності, а у ППЗ навчальний матеріал саме так організовано, що учні можуть подивитися на зображення, послухати розповідь, подивитися відео або ж дати відповіді на запитання.

Висновки. У педагогіці наочність завжди вважається найважливішим принципом навчання, фундаментом для здійснення всебічного розвитку особистості, адже

реалізація принципу наочності за допомогою педагогічного програмного засобу впливає на отримання інформації, на почуття, емоції, на відчуття часу і простору. А щоб зробити ці емоції більш яскравими, та щоб вони надовго залишилися у пам'яті учнів ми пропонуємо використовувати педагогічні програмні засоби. Проведення уроків з використанням педагогічних програмних засобів – це новий шабель розвитку процесу навчання, нові можливості як для вчителів так і для учнів.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки: // Документ 344/2013 Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]—Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Малафійк І. В. Дидактика : навчальний посібник / І.В. Малафійк. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.
3. Підласий І.П. Педагогіка початкової школи: підручник / І.П. Підласий. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 405 с.
4. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / В.О. Сухомлинський. – М.: Академія педагогічних наук РРФСР // Вибр. тв. – Т. 2. – 658 с.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 373 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н.Є. Мойсеюк. – К.: ВАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2007. – 655 с.

References

1. Nacional'na strategija rozvitku osviti v Ukraїni na 2012 – 2021 roki//Dokument 344/2013 Pro Nacional'nu strategiju rozvitku osviti v Ukraїni na period do 2021 roku. [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Malafiiĭk I. V. Didaktika : navchal'nij posibnik / I.V. Malafiiĭk. – K.: Kondor, 2009. – 406 s.
3. Pidlasij I.P. Pedagogika pochatkovoї shkoli: pidruchnik / I.P. Pidlasij. – K.: Vidavnicij dim «Slovo», 2010. – 405 s.
4. Suhomlins'kij V.O. Sto porad uchitelevi / V.O. Suhomlins'kij. – M.: Akademiya pedagogičeskijh nauk RRFSR // Vibr. tv. – T. 2. – 658 s.
5. Goncharenko S.U. Ukraїns'kij pedagogičnij slovník / S.U. Goncharenko. – K.: Libid', 1997. – 373 s.
6. Moisejuk N.E. Pedagogika : navchal'nij posibnik / N.E. Moisejuk. – K.: VAT «Bilocerkijs'ka knizhkoiva fabrika», 2007. – 655 s.

Izbash S.S.,

candidate of pedagogical sciences, associate professor at the Department of pedagogy and pedagogical skills of the Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. izbashs@gmail.com

Pakhomov S.A.,

student of the faculty of informatics, mathematics and economics, of the Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. thisisthema1994@gmail.com

Ukraine, Melitopol

REALIZATION OF A DIDACTIC PRINCIPLE OF VISUALIZATION WITH THE HELP OF THE PEDAGOGICAL SOFTWARE TOOLS

The article properties the essence of the didactic principle of visualization by comparing different points of view of the authors on the problem of realization of principle of visualization in the XX and XXI centuries; the features of the implementation of the didactic principle of visualization with the help of the pedagogical software tools; advantages of the use of pedagogical software tools during the lessons of Informatics in primary school. The aim is to analyze the formation of the principle of visualization in the history of education and the study of the features of its implementation using teaching software tools. The authors argue that the holding of lessons using educational software tools – a new stage in the development of training opportunities for teachers and for students.

Keywords: *the principle of visualization, educational software, presentation, motivation of learning.*